

Самитна нывка.

оди, колы я першый разъ йихавъ по-пры самитну нывку. бувъ ранокъ, красный весняный ранокъ... Ясне, свиже, мовъ выкупане сонце выкотылось з-за дубровы, що гень далеко мрила середъ подильськои ривныни, и чымъ разъ выше й выше пидносылося вгору... Панувала та глыбока, урочиста тыша, котру можна де-колы замитыти пидъ часъ скону сонця, колы день заповидається красный, погидный. Витрець спавъ ще десь въ глыбокимъ яру; рожеви хмарки лежали на неби тыхо, непорушно; жыто, що вже зачынало колосытыся, такожъ стояло тыхо, нибы впирнуло въ глыбоку задуму; не колыхалась буйна пшениця, що роскишнымъ темнозеленымъ кылымомъ вкрывала поля; навить жайворонокъ замовкъ на хвильну, а роса на сочыстимъ листю збижжя, на листкахъ диванны й полыню, що рослы пры дорози, тремтила и, мовъ самоцвity, перелывалась радужными барвами. Подолынкахъ, мовъ кадыльный дымъ, стелылась била имла и здавалось, що се видъ того кадыла долитають до насъ паҳощи, котрмы ранній воздухъ бувъ пересяклый. Глыбока, урочиста тыша... Здавалось, мовъ бы цила прырода въ якимсь остоўпинню дывувалась величности благодатного сонечка и, перенята побожнымъ настроемъ духа, впала ныць передъ всемогущымъ Створителемъ.

Однакъ тая хвилья тревала вельмы коротко... Першый жайворонокъ не втерпивъ и выбився вгору та завивъ веселу писню, а за нымъ тысячи тварышивъ, мовъ грудочки земли, выкыдані невидымымъ рукамы з-посередъ збижжя, стрилялы въ воздуш-

ный простирая, и наразъ заграла вгори могутна музыка. Потягнувъ свижъ легитъ, заколыхалось жыто-пшеныца, имла розплылась у воздуху, рожеви хмарки побилилы, сонце пидімалось все выше й выше, а въ миру, якъ його тепли проминня стали огравати воздухъ и землю, несчысленни рижни комашки стали видзываться въ збижжю и граться въ золотыхъ проминняхъ сонця,—и той рижнородныи шелестъ комашокъ, спивъ жайворонківъ и шепить леготомъ колысаного збижжя злывався въ одну гармоню, въ одну радисну писню... Такъ и выдно було, що всяка тварь тишилась соняшнымъ сяйвомъ, тишилась яснымъ днемъ, радується жыттямъ, а та загальна радистъ, неначе якысь могутныи выръ, пирвала й мене зъ собою и мени зробилось на души прыемно, легко, солодко... Я повнымы грудьми вдыхавъ чыстыи, здоровыи воздухъ, а слухаючи веселыхъ воздушныхъ спиваківъ, и сobi ставъ въ пивъ голосу спивати якусъ писеньку.

Навить мои кони булы выдымо ради, бо порскалы и шпарко йшли напередъ, а мій визныкъ Карпо, статечный и звычайно мовчазныи чоловикъ; ставъ видъ часу до часу оглядатись на мене з-пидъ шырокого солом'яного капелюха, мовъ бы хотивъ мени щось сказать, подилытысь зо мною якоюсь радисною новыною.

— А що, Карпе,—промовывъ я,—правда, що красный ранокъ?

— А якъ же, красный,—видповивъ Карпо,—и хлибъ росте,—дэдавъ пиднесеннымъ голосомъ, показуючи батогомъ на збижжя.

„Хлибъ росте!“—ось що винъ хотивъ мени сказать, мій Карпо мовчазны! Винъ вже подилыўся зо мною тою радистю, що йому розпирала шыроки груды; винъ вже щасливый сыдъть, згорбившись, на козли зъ вижкамы въ рукахъ, вже не оглядаетися на мене з-пидъ шырокого капелюха, бо вже сказавъ те, що хотивъ сказать.

„Хлибъ росте“—мени Карпови слова дуже прыпалы до вподобы, и я ихъ килька разивъ повторявъ, пидъ часъ колы мои очи зъ любостю обіймалы подильськи нывы, покрыти грубымъ кылымомъ буйного збижжя, що, здавалось, такъ и росте на очахъ у чоловика.

Втимъ мы зрывялись зъ самитною нывкою. Вона лежала праворучъ видъ дороги, цылкомъ пуста й необроблена.

— Говъ, стань Карпе! — заклыкавъ я здывованый.

Карпо спыннывъ на хвылыну кони, а я пиднявся зъ сидження, стараючись огорнуты поглядомъ цилу самитну необроблену нывку.

Простора се нывка; що правда, досыть вузька, та за те довга, такъ що й кинця не можна було побачыты. Въ поривнанню до другихъ, працьовытою рукою обробленыхъ нывъ мала вона якийсь сумний, заплаканый выглядъ: пуста, мовъ бы плугъ іи ще николы не краявъ, вкрыта грубою муравою, зарбсла корчамы по-лыню, диванны, чорнобылю...

— Гей, а то що?—заклыкавъ я здывованый, вытягаючи руку въ напрями запущенои нывки.

— Що? пустка!—видповивъ Карпо.

— Та чая вона?

— Чая? Эхъ, про те багато говорыты!...

— Ну, кажы, кажы, Карпе! Що про неи знаешъ?

Карпо почухався въ голову.

— Я знаю те,—ставъ винъ говорыты з-проводника,—що други люде кажуть... А люде кажуть, що за ту нывку правуються два браты зъ того села, що он-тамъ сутеніе. Одынъ братъ каже, що то йому запысавъ батьку тую нывку, а другий перечыть, каже, що батько не робывъ ніякого заповиту, а тильки такъ роздилывъ дитет маєткомъ, и йому видказавъ нывку... Та й пишовъ процесь, а що свидки вже повміралы, то и процесь тягнеться безъ краю... И якъ одынъ братъ выграе, то другий зачынае заразъ правуватися на-ново, и такъ все йде дальше. Кажуть, се булы заможни господари, та тымъ правомъ такъ вже знышились, що ледве дышуть. Страхъ, якъ завязвся одынъ на другого! Одынъ другому каже, що и зъ торбами пиду, а не дамъ тоби земли. И якъ выйде весною зъ плугомъ одынъ братъ, то другий летить заразъ зъ коломъ и зганяе.—Не зачипай, не твоє!—каже... Господы! Килька разивъ, кажуть, була на тій нывци буча, кильки потекло братньои кровы, кильки чупрены рознись витеръ по полю— и не дорахувавъ-бы-ся!... Отъ, кара Божа, тай годи!

Мій визныкъ махнувъ рукою зъ якымсь згирдлывымъ выражомъ на осмаленимъ лыци та ударывъ кони вижкамы по бокахъ... Муха буде!—додавъ винъ по хвыли та лыбонь ти слова видносылись вже до коней, щобъ ихъ переконаты, що треба скорійше бигти.

Ахъ, якъ то непрыемно побачыты, або довидатись про щось сумне въ хвыли, колы чоловикъ веселый!

Я похылывъ голову... Реселистъ, що передъ хвылею мене огорнула, десь сchezла зъ моей души, а моя думка не хотила склонити зъ самитной нывки.

И чого воны, ти браты, роблять такъ нерозумно? — пытавъ я себе. Замисть погодытысь въ добрый спосібъ и працювати на батьківській землі, волять вони сварытыся, процесувати, бытыся, ныштыся до посліднього, волять зъ торбами йты... а нывка лежыть самотою середъ обробленыхъ чужыхъ нывъ, опущена, мовъ сырітка... И колы дывышся на неи, то здається тоби, мовъ бы вона засылала скаргу до неба за те, що на ній замисть пшеныци росте кропива, полынь, чорнобыль. И—дывне диво! До не одної, хочъ и противної ричи, може чоловикъ зъ часомъ привыкнуты и буты на неи цилкомъ обоятнимъ,—однакъ що до тои самитной нывки я николы не мигъ буты байдужный... За кожнымъ разомъ, колы мени лучалось перейиздты по-пры ту нывку, завсігды ворушыlyсь въ мої души, якись дывни, невидимі думки; за кожнымъ разомъ я скоро видвертавъ видъ неи очи на весели, збижжямъ хвылюючи поля и старався думати про щось інше...

Видъ того ранку мынувъ вже досыть довгий протягъ часу. Та ось послідньої весни я перейиздывъ зновъ коло самитної нывки. Зновъ бувъ красный, погидний ранокъ. Жайворонки залывались веселымъ спивомъ, шырокополи нывы красувались до ходячымъ жытомъ-пшеницею, а самитна нывка все ще стоить опущена, необроблена.

Тымъ разомъ я замитывъ на ній слідъ людської руки: хтось ще не дуже давно вироравъ на самій середыні нывки глыбоку борозну: видно, хтось хотивъ ії обробляти, та на тимъ і ставъ. Мени заразъ вирнула передъ очи цила подія, що недавно мусила тутъ буты. Се певно одынъ братъ вийшовъ зъ плугомъ орати нывку, а другий заразъ прылетивъ зъ коломъ и зигнавъ орача... Колы я не орю, мовлявъ, не оры й ты! Гиркий світъ!... Та ось прыходыть пытання: чы довго ще ждаты, покы браты наберуться розуму?... А може вони й не наберуться розуму?— Га, якъ бы такъ мало буты, то прыйде часъ, що нывка перейде въ чынись други, розумнійши руки, котри зуміють ії пошанувати, и тоди вона певно видячыть своему господареви за його працю. Але що тоди буде зъ братамы?...